

Sánta Gábor

„Élj mindenütt, de mégse máshol.”

– Ha napló a vers –

(Galla Ágnes Elfelejtett utazás c. verseskötete)

Első pillantásra talán nehéz eldönteni, hogy valójában minek is nevezhető e kötet: lírai naplónak-e, vagy netán feljegyzésszerű versfűzések gyűjteményének. Látszólag csupán nézőpont kérdése mindez; nevezhetném ennek is, annak is. A figyelmesen vizsgálódónak azonban hamar feltűnhet, hogy ebben az esetben az említett értelmezési lehetőségek gyakorlatilag elválaszthatatlanok egymástól.

A nyilvánosság elé tárt napló (műfaji sajátosságai miatt) izgalmas frói-költői megnyilvánulás lehet. Egyfelől olyan intimitás, melynek megismerésekor szinte szégyenkezik az olvasó, úgy érezve magát, mintha leskelődésen kapták volna. Ennek ellenére ugyanakkor nagyszerű lehetőség is arra nézve, hogy belássunk (vagy legalábbis azt higgyük) azokba a bizonyos sokat emlegetett kulisszákba. S ez is egy fontos szempont, figyelembevélve, hogy általa talán könnyebbé válhat az írások megértése és az eddig észre nem vett apróságok felfedezése.

Amennyiben e közreadott napló ráadásul lírai is, akkor – ha tényleg napló a vers – egy különösen figyelemre méltó önvizsgálódással állunk szemben. Természetesen az is igaz, hogy a jó költemény eleve (ön)élveboncolás, vagy ahogy Ibsen állítja: „Költetni annyi, mint ítélőszéket tartani önmagunk felett.” Ha pedig ez tényleg így van, akkor egy vers-naplónak (vagy ha úgy tetszik: napló-versnek) ezen ítélőszék „jegyzőkönyvének” kell(cne) lennie, illetve annak sajátos, költői kifejeződésének.

Galla Ágnes Elfelejtett utazása is ilyen „dokumentum”. Napló ez a kötet, annak ellenére, hogy a „naplóság” egyetlen (itt lényegtelen) külsősége sem fedezhető fel benne. Ahogy Kafka személyes feljegyzéseinek tekintélyes része megannyi novellakezdemény, úgy itt, e verseskötetben éppen a fordítottja figyelhető meg. Hamar kitűnik, hogy ezek az ólompiheszerű, nehezen ülepedő, mégis leheletfinom költemények olyanok, mintha egy magányos, ám a külvilág minden

Szemle

---

rezdülésére érzékenyen reagáló ember titokban elcsent naplójából, vagy legalábbis annak kitépett lapjairól kerültek volna elénk.

A belső fájdalom, a bizonytalan, rossz közérzet képezi a „naplóíró” minden feljegyzésének láthatatlan vázát. S éppen ez a láthatatlanság a versek hitelességének biztosítéka. Galla Ágnestől távol áll minden álszenvedés, minden póz és hatásvadászat. Mindezekről elhatárolódik, csakúgy mint a látványos önsajnálattól. Helyettük: közöl. Közli mindazon észrevételeit, amelyek magányos bolyongásainak s ilyen-olyan utazásainak lerázhatatlanul makacs utitársai. E ki nem mondott, csak sejtetett fájdalomtól olyan közvetlenek bánatos versei. Neki sikerült a bánatot olyan hangszerként kezelnie, hogy beszéljen bármiről is, a zeneszerszám bársonyos jellegzetességei mindent finoman behálózna, át- meg átszönek. Mindezt mégsem tolakodóan teszi, sokkal diszkrétebben. Nem dühöngve-átkozódva, minden sérelmét világgá üvöltve, hanem halkan, maga elé suttogva megfigyeléseit. Elsősorban nem az egyszeri, akkor-és-ott-eseményeket rögzíti, inkább az egérszürke hétköznapiok zsbasztó mindennapiságát. Ettől (is) lehet, hogy nála nem érződik közléskényszer, vagy ami még gyakoribb: a kényszer-közlés szagos igyekezete.

Bár vitathatatlan az Elfelejtett utazás naplószerűsége, szerzőjéről mégis elég keveset árul el. Kevés a konkrétum benne, sokkal több az utalás. Többet sejtet, mint amennyit tényként állít. Mindez kevésbé meglepő, ha figyelembe vesszük, hogy a költő a fülszövegben elegendőnek látta öt alig-sorban elmondani a leglényesebbeket önmagáról. S mégcsak nem is ellentmondás, ugyanis versei a hangulatok, a benyomások költeményei és csak itt-ott a konkrét történéseké. Amennyiben ezen utóbbiak olykor mégis jelen lennének, a hangsúly rövidesen akkor is az előbbiekre helyeződik. Mire már-már kezdene egy-egy fonál legombolyodni (például a Borisz-versekben), Galla Ágnes ezeket mindig könyörtelenül elmetshi. S e szándékos csonkaság verseinek olvasásakor furcsán szorongó hangulatot ébreszt. Mintha vagy szándékosan nem akarna mindent közölni velünk (a „hangulat-technikának” megfelelően), vagy pedig (a „naplótechnika” szerint) csak és kizárólag a saját szemszögéből nézve lényegeset tartja megörökítésre érdemesnek. Azonban a leghelyesebb megállapításnak ezúttal mégis az tűnik, hogy egyszerre érvényes mindkét nézőpont. Ugyanis nem összefüggéseket, hanem pillanatnyi benyomásokat, nem végső konzekvenciákat, hanem a már jól ismertek, százszor körüljártak újabb és újabb oldalát kívánja láttatni. Tehát a mindennapok eseményei csupán ürügyek a költő számára az állandó (ön)élveboncoláshoz.

A kötetnek a bánatos melankóliához kapcsolódó (és tőle elválaszthatatlan) másik jellegzetes alaphangja az örökös elvagyódás. Pontosabban: a soha-meg-nem-érkezők örök valahová vágyódása és „úgy máshol, hogy itt” – dilemmája. Azoké, akik letéphetetlen jelvényfeliratként hurcolják magukkal mindenhová az „Élj mindenütt, de mégse máshol!” – jelszót. Galla Ágnes is ilyen soha-meg-nem-érkező, ki az életét egyetlen véget nem érő utazásnak képzei el, melyet magányos vándorként él át. A képzelete, talán hogy kevésbé legyen egyedül, a társak egész sorát teremti meg ehhez az utazáshoz. Hogy kik ők? A szerző őket sem mutatja be részletesebben önmagánál. Amolyan néma beszélgető-társak ezek, s főként az a szerepük, hogy teremtőjük hangosan gondolkodásához megfelelő partnerek legyenek.

E „passzív másik” igényét elégíti ki az az egyes szám második személyű barát, aki az egyik leghűségesebb, ugyanakkor legtitokzatosabb utitárs. Alig tudunk meg róla valamit, csupán állandó elérhetetlenségét érezzük, s a mohó vágyat utána. Jelenléte, illetve jelen-nem-léte az egykori boldogságot sugallja, melyet hiánya mára a magánnyal helyettesített. „Merre vagy?” – kérdezi az egyik versében (Már nem talállak) a költő, majd nem sokkal később beismeri: „... már nem ismerlek fel.” (Búcsú I.) Makacs, kitartó emléke elől nincs menekvés. „Sokáig nem tudtam, merre vagy, / s ki lehetsz egyáltalán?” / Nincs hová hazamennem / – vallja be önmagának a „naplóíró” már az első költeményben, majd a másodikban rögtön azt is, hogy: „... talán nem is létezel, talán nem is te / vagy nekem.” / Talán nem is létezel / Később pedig: „Vártalak mindig, bár sohasem jöttél utánam” / Nincsenek már bogáncsfajú hajnalok /.

Hasonlóan titokzatos vándortárs Muki is. Ez a kedves figura éppen úgy lehet egy régi barát, mint egy elképzelt értő-megértő társ, netán a cikluscím / Ha szomorú leszel egész évben / alatti fényképen ücsörgő kopott játékmackók egyike. Itt, e „Muki-ciklusban” fogható meg talán leginkább a kötet naplószerűsége. Ezek a számokkal sorbaállított versek mindegyike mintha egy-egy lélegzetvételnyi feljegyzés lenne. A szándékos csonkaságnak tűnő sűrítés ebben a fejezetben a leghatásosabb.

Ez a ciklussá formált emlékfüzér rejti a Galla Ágnesre jellemző aktívan szemlélődő magatartásmódot leginkább kifejező költeményeket is. A hatos számú például annak a sajátos nézőpontnak a megörökítése, amely az az egyéni, a mindig-úton-levőkre jellemző máshogy-látás, mellyel az utcán kézen járók látják a környező világot. Az, hogy „az volt a fontos, hogy / mi ott vagyunk, s így tűrhető a világ.”

Szemle

Az Elfelejtett utazás valóságos kirándulások útinaplója is. Az egyik ilyen a Szovjetunió távol-keleti rejtelmes vidékeire, a „Kánok földjére” vezet, melynek titokzatos nevű városai / Buhara, Szamarkand, Taskent, Urgencs és Hiva / mutatkoznak be képeslapszerűen a ciklus verseiben. Itt a „vándor” személye, illetve maga a „vándorlás” már egyértelműen főmotívummá lépett elő.

Az előzőhöz hasonlóan csupa mozgás, csupa dinamika az „Apácalépések” című fejezet is, amely egy olaszországi körút élményeit rögzíti. Az itáliai város- és műemléknevekkel bőven élő, feljegyzésszerű verseket olvasva még a feltételezett útvonal is követhető. Az állandó nyugtalanság, a megállapodásra való képtelenség teszi mozgalmassá ezeket a költeményeket. Ez a „mindig tovább” – kényszer készítet a bolyongásra, ez új városról városra, és sarkall a kimondhatatlan végcél elérésére.

Az eddig említettek példák Galla Ágnes Elfelejtett utazás című első verseskötetéből. Olyan példák, melyek a kötet legfontosabb jellegzetességét, a feljegyzésszerűséget érzékeltetik. S főként azt, hogy mindez elsősorban eszköz, a jól megválasztott forma eszköze az állandó önvizsgálathoz, a befelé szemlélődés megfigyeléseinek rögzítéséhez. Egy nyughatatlan lélek belső bolyongásainak dokumentuma e könyv. Pontosabban: egy, a valós tájakhoz lazán kapcsolódó, újra és újra átélt, elképzelt-elfelejtett utazás le nem zárt útinaplója.

(Szépirodalmi Könyvkiadó. Bp. 1990.)